

KOE FOUNGA KOLE KE KAI TA'E TOTONGI PE FAKAMA'AMA'A 'AE TOTONGI 'O E ME'AKAI 'I HE AKO'ANGA.

Kataki 'o ngaue'aki 'ae fakahinohino ko 'eni ke tokoni ki hono fakafonu 'o e foomu tohi kole ke kai ta'e totongi pe fakama'ama'a 'a e totongi 'a e me'akai 'ihe 'apiako. 'Oku fiema'u 'a e tohi kole pe taha ki he famili, tatau ai pe pe 'oku ako ho'o fanau 'i ha ako'anga 'e taha pe ua 'i he (School District). 'Oku fiema'u ke fakafonu kakato 'a e tohi kole ke fakapapu'i ho'o fanau kenau lava ke kai ta'e totongi pe fakama'ama'a 'a e totongi 'o e me'akai 'i he 'apiako. Kataki 'o muimui ki he fakahinohino pea muimui ki hono fakahokohoko! Koe konga kotoa pe 'i he fakahinohino oku faitatau pe moe fakahinohino 'i he tohi kole. Kapau 'oku 'i ai ha taimi 'oku ke veiveiua ai ki ho'o me'a 'oku fai, fetu'utaki (School/school district contact here; phone and email preferred).

KATAKI NGAUE'AKI HA PENI ('IKAI KOHA PENI VAHEVAHE) 'I HO'O FAKAFONU 'AE TOHI KOLE PEA FAI HO'O LELEI TAHA 'O TOHI FAKAMATA'ITTOHI KE MAHINO.

SITEPU 1: FAKAFONU KOTOA HO FAMILI KAU AI 'AE PEPE, FANAU IIKI, MOE FANAU AKO 'O A'U KIHE KALASI 12.

'Oku toko fiha 'a e pepe, fanau, moe fanau ako 'oku nau nofo 'i he 'Api Nofo'anga. 'Oku 'ikai fiema'u ia pe 'oku mou famili ke nofo 'i homou 'Api Nofo'anga.

Ko hai 'oku totonu ke fakafonu heni? 'I ho'o fakafonu 'a e konga ko 'eni, kataki, 'oku kau kotoa kiai 'a e memipa ho famili :

- Fanau 'oku ta'u 18 pe si'isi'i hifo ai pea 'oku tokoni' i he pa'anga hu mai 'a e famili.
- Kapau 'oku ke tauhi hange koe pusiaki' i (foster), pe ha taha 'oku 'ikai hano 'api (homeless), nofo hili (migrant) pe koha taha 'oku hola mai (runaway) ki ho 'api.
- Fanau 'oku ako (School/school system here), tatau ai pe hono ta'u motu'a.

<p>A) Fakafonu 'ae hingoa 'oe fannau kotoa. Tohi'i fakamata'itohi honau hingoa. Ngaue'aki 'a e fo'l iaine 'e taha ki he hingoa pe taha Tohi'l 'a e fo'l mata'itohi e taha ki he fo'i puha/ava 'e taha. Ta'ofi ho'o tohi kapau kuo 'osi 'a e puha/ava 'oku 'oatu. Kapau 'oku lahiange 'ae fanau he puha/ava 'oku 'oatu, ngaue'aki ha la'l pepa fo'ou pea fakapipiki fakataha ki he foomu pea fakafonu 'a e fakamatala tatau</p>	<p>B) Kapau koe Fanau 'oku ako (name of school/school system here) Faka'ilonga'i 'lo' pe ' 'ikai' 'i lalo he vaha'a laini 'oku tu'u ai 'a e 'Fanau Ako' ke fakamahino'i koe fanau 'oku ako (name of school/school system) Kapau 'oku ke faka'ilonga'i 'lo' tohi'i pe 'oku kalasi fiha 'l he vaha'a laini ki he to'omata'u 'oku ha ai 'a e 'kalasi'</p>	<p>C) 'Oku 'l ai ha'o fanau pusiaki? Kapau 'oku 'l ai ha fanau pusiaki(foster) faka'ilonga'i 'a e puha 'Pusiaki' 'i he tafa'aki hono hingoa. Kapau ko ho'o fakafonu 'a e foomu ki he fanau Pusiaki pe, ko 'ene 'osi pe 'a e KONGA 1 pea ke hiki fakalaka ki he KONGA 4 . Koe fanau pusiaki kotoa pe 'oku nau nofo mo koe, 'oku lau kinautolu 'oku kau ho family pea kuopau ke hiki honau hingoa he foomu. Kapau 'oku ke fakafonu 'a e foomu ki he fanau pusiaki pe ikai pusiaki, pea ke hiki ki he SITEPU 3</p>	<p>D) 'Oku 'iai ha fanau 'oku 'ikai ha 'api (homeless), pe nofo hili mai (migrant) pe koha taha 'oku hola mai (runaway)'o nofo ho 'api? Kapau 'oku ke fakakaukau 'oku kau ha fanau 'ihe ngaahi me'a 'oku ha atu, pea ke faka'ilonga'i 'a e puha 'l he tafa'aki 'oku ha atu ai 'a e ' 'ikai ha api, nofo hili mai, pe hola mai' pea fakafonu kotoa 'a e 'u KONGA kotoa.</p>
---	---	--	---

SITEPU 2: 'OKU 'IAI HA TAHA 'I HO FAMILI 'OKU NAU LOLOTONGA KAU KI HA TAHA 'OE NGAahi POLOKALAMA KO 'ENI SNAP, TANF moe FDPIR?

Kapau 'oku 'i ai ha taha 'i ho famili kau ai mo koe 'oku mou lolotonga kau ki he polokalama ko 'eni 'oku ha 'i lalo , ko ho'o fanau 'oku ngofua kenau kai ta'e totongi 'i he 'Apiako.

- Polokalama Tokoni ki hono Fakalahi 'oe Me'atokoni (The Supplemental Nutrition Assistance Program (SNAP)
- Polokalama tokoni Fakataimi ki he ngaahi Famili masiva (Temporary Assistance for Needy Families)(TANF)
- Polokalama Tufa Me'akai ki heNofo'anga Kau Initia (Food Distribution Program on Indian Reservation)(FDPIR)

<p>A) Kapau 'oku 'ikai ke kau ha taha 'i ho family 'i he ngaahi polokalama 'oku ha atu 'i 'olunga:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 'Oua 'e fakafonu 'a e SITEPU 2, hiki ki he SITEPU 3. 	<p>B) Kapau 'oku kau ha taha 'i ho famili 'i ha taha 'oe ngaahi polokalama 'oku ha atu 'i 'olunga:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tohi'i 'a e fo'i fika(case number) mei he SNAP, TANF, pe FDPIR. Fiema'u keke 'omai pe 'a e fo'i fika mei ha taha pe 'oe ngaahi polokalama 'oku ha atu. Kapau 'oku ke kau ki ha taha 'oe ngaahi polokalama 'oku ha atu 'i 'olunga ka 'oku 'ikai teke manatu'i 'a e fo'i fika (case number)na'e 'oatu, fetu'utaki: (state/local agency contacts here) • Hiki ki he SITEPU 4
--	--

SITEPU 3: FAKAHA 'AE PA'ANGA KOTOA PE 'OKU MA'U HOMOU FAMILI

KOE HA 'A E FOUNGA KI HONO FAKAHA HO'O PA'ANGA HUMAI?

- Ngaue'aki 'a e saati 'oku ui koe " Ma'u'anga pa'anga ki he kakai lalahi" moe " Ma'u'anga pa'anga ki he fanau" 'oku hiki 'i mui 'ihe foomu, ke 'ilo'i ai pe 'oku 'iai ha ma'u'anga pa'anga ke fakaha.
- Fakaha 'a e pa'anga fakakatoa. Fakaha 'a e pa'anga 'l he pa'anga kakato. 'Oua 'e fakakau ai ha seniti.
 - o Koe pa'anga fakakatoa koe pa'anga ia 'oku ma'u teeki ke to'o 'a e pa'anga tukuhau.
 - o Ko e kakai 'e ni'ih'i 'oku nau fakakaukau koe pa'anga hu mai 'a e pa'anga 'oku nau "ave ki api" kae 'kai koe "pa'anga fakakatoa". Manatu'i koe pa'anga 'oku ke fakaha 'l he foomu 'oku te'eki ke to'o mei ai 'a e tukuhau, malu'l, pe ko ha fa'ahinga me'a kehe na'e to'o mei ho'o pa'anga.
- Tohi'i 'a e "0" 'i ha feitu'u pe 'oku 'ikai ke 'iai ha ma'u'anga pa'anga. Koe feitu'u kotoa pe 'oku 'ikai teke fakafonu ai ha pa'anga hu mai 'e lau ia 'oku "0". Kapau teke tohi'i 'a e "0" pe teke tuku ta'e tohi'i ai he me'a 'oku ke fakamo'oni'i ai 'oku 'ikai ke 'iai ha pa'anga hu mai ke fakaha. Kapau 'oku pehe 'ehe 'ofisi fakalotofonua, 'oku 'iai ha me'a 'oku 'ikai ke totonu 'l ho'o fakafonu, te nau hanga leva 'o fakatotolo'l ho'o tohi kole.
- Faka'ilonga'i 'l he puha/ava ki he tafa'aki to'omata'u pe 'oku tu'o fiha 'a e ma'u ho'o pa'anga.

3. A FAKAHA 'A E PA'ANGA HUMAI 'OKU MA'U 'E HE FANAU

- A)** Fakaha katoa 'a e pa'anga 'oku ma'u 'e he fanau. Fakaha katoa 'a e pa'anga kotoa 'oku ma'u 'e he fanau 'oku hiki 'i he SITEPU 1 'i he famili 'oku faka'ilongai 'i he puha/ava "pa'anga 'a e fanau". Faka'aonga'i 'a e pa'anga humai 'a e fanau pusiaki, kapau 'oku ke tohi kole fakataha kinautolu moe toenga 'oe famili.

Koe ha 'ae pa'anga humai 'a e fanau? Koe pa'anga 'oku totongi hangatonu mai ki he fanau mei tu'a tuku kehe mei he pa'anga 'a e famili. 'Oku 'iai 'a e ngaahi famili 'e ni'ih'i 'oku 'ikai ke 'i ai he pa'anga hu mai ia 'a e fanau.

3. B FAKAHA 'A E PA'ANGA HUMAI 'OKU MA'U 'E HE KAKAI LALAH

KO HAI TEKE FAKAFONU HENI?

'I ho'o fakafonu 'a e konga ko 'eni, kataki 'o fakafonu 'a e kakai lalahi kotoa pe 'oku nau nofo 'iho 'api, pea 'oku nau vahevahe 'enau pa'anga humai pea moe ngaahi fakamole 'iho 'api, tatau ai pe, pe koe famili, pe 'oku 'ikai ke nau ma'u mai ha pa'anga humai ki he famili.

- **'OUA NA'A FAKAKAU KINAUTOLU:**

- Fa'ahinga kakai 'oku nau nofo mo koe ka 'oku 'ikai teke tauhi pe tokanga'i, pea 'oku 'ikai tenau tokoni fakapa'anga ki he famili.

Pepee, fanau moe fanau ako kuo 'osi fakafonu 'i he SITEPU 1

<p>B)Fakafonu 'a e hingoa 'oe kakai lalahi 'i he famili. Tohi fakatohinima 'ihe ki'i puha 'oku faka'ilonga'i ai koe "hingoa 'o e kakai lalahi 'I he family (Uluaki hingoa moe hingoa fakaosi)'<u>Oua 'e tohi 'e hingoa 'o e famili 'oku 'asi he SITEPU 1.</u> Kapau 'oku hiki ha fanau 'I he SITEPU 1 'oku 'iai ha'ane pa'anga hu mai, muimui ki he fakahinohino 'I he SITEPU 3 , KONGA A</p>	<p>C)Fakaha 'a e pa'anga humai mei he ngaue. Fakaha 'ae pa'anga kotoa pe 'oku ke ma'u mei he ngaue 'ihe puha "pa'anga ma'u mei he ngaue" 'oku ha 'I he tohi kole. Koe 'uhinga ki he pa'anga humai 'oku ma'u mei he ngaue'anga. Kapau 'oku ke ngaue pe kia koe pe ngaue faama, teke fakaha ho'o pa'anga 'osi ho'o fakamole(net income). Fefe kapau 'oku ou ngaue pe kiate au(self-employed)? Fakaha 'a e pa'anga humai mei he ngaue,' i he 'osi 'a e fakamole. 'Oku fakafoufua ki hono to'o 'a e pa'anga fakamole mei ho'o pisinisi, mei he pa'anga fakakatoa pe pa'anga ma'u mai.</p>	<p>D)Fakaha 'a e pa'anga hu mai mei he tokoni 'ae pule'anga(public assistance)/pa'anga tauhi ki he fanau (child support)/pa'anga tauhi mei he mali 'oku vete(alimony). Fakaha kotoa 'a e pa'anga 'oku ma'u meihe tokoni 'ae pule'anga, pa'anga tauhi ki he fanau, moe pa'anga tauhi mei he mali vete 'i he "tokoni mei he pule'anga, pa'anga tauhi ki he fanau moe pa'anga tauhi mei he mali vete" <u>'Oua na'a ke fakaha ha mahu'inga fakapa'anga 'iha fa'ahinga tokoni 'a e pule'anga 'o kapau 'oku 'ikai ke hiki atu 'i he saati.</u> Kapau 'oku ma'u ha pa'anga mei he tauhi 'oe fanau, pe tauhi mei he mali, fakaha pe pa'anga na'e fekau'i 'e he fakamaau ke totongi. Tukukehe ha ngaahi totongi makehe, ka ko hono totongi 'oku fakaha ia he pa'anga" makehe" 'I he konga hoko mai.</p>
<p>E)Fakaha 'a e pa'anga hu mai mei he pension pe vahenga malolo(pension/retirement) pe pa'anga humai makehe). Fakaha 'a e pa'anga humai kotoa pe 'oku ma'u mei he "pension pe vahenga malolo pe pa'anga humai kehe" 'i he foomu tohi kole.</p>	<p>F)Fakaha 'ae tokolahi 'ihe famili. Fakaha 'a e tokolahi 'I he famili he "Tokolahi 'ae famili(fanau moe kakai lalahi)."Koupau ke tatau 'a e tokolahi moe tokolahi 'oku ha 'ihe sitepu 1 moe sitepu 3. Kapau 'oku 'iai ha taha 'oku te'eki ke hiki 'ihe foomu tohi kole, foki ki mui 'o hiki kinautolu. 'Oku fu'u mahu'inga 'aupito ke hiki kotoa 'a e memipa 'o e famili, he koe tokolahi 'a e famili tene uesia 'a e faingamalie ki he kai ta'etotongi pe fakama'ama'a 'a e me'akai 'i he 'Apiako.</p>	<p>G)Fakaha 'a e fika 'e fa kimui ho fika ngaue. Ko e taha lahi 'I he famili te ne tohi 'a e fika 'e fa kimui hono fika ngaue 'i he feitu'u kuo 'osi fakaha atu ke tohi ai. 'E lava pe ke fakahu mai 'a e foomu tohi kole kapau 'oku 'ikai ke 'iai ha fika ngaue. Kapau 'oku 'ikai ke 'iai ha fika ngaue 'oua 'e hiki ha me'a ai, tuku 'ataa pea faka'ilonga'i 'a e puha ki he tafa'aki 'oku ha ai "'ikai ha fika ngaue"</p>

SITEPU 4: FOUNGA FETU'UTAKI MOE FAKAMO'ONI HINGOA

Koe tohi kole kotoa pe kuopau ke fakamo'oni ai ha taha lahi 'i he famili. 'I ho'o fakamo'oni koia 'ihe tohi kole 'oku ke palomesi koe ngaahi me'a kotoa pe na'e fakafonu pe fakaha 'oku mo'oni. Kimu'a pea ke fakafonu 'a e tafa'aki ko 'eni, kataki 'o lau 'ae fakapulipuli mo e totonu faka-e-tangata 'oku ha atu 'imui 'i he foomu tohi kole

<p>A)Fakaha 'a e founga ke fai atu ai ha fetu'utaki. Hiki 'a e feitu'u pe nofo'anga 'oku ke lolotonga nofo ai 'I he tafa'aki 'oku 'oatu, kapau 'oku ma'u. Kapau 'oku 'ikai ke 'iai ha nofo'anga pau, he 'ikai pehe ke ta'e tali ai 'a e tohi kole 'a e fanau ke ta'e totongi mo fakama'ama'a 'a e me'akai 'i he 'apiako. Ko hono vahevahe 'ae telefoni,pe koe e-mail 'oku 'ikai fu'u fiema'u, ka 'e lelei ange pea tokoni kiate kimautilu ke vave ange 'a e fetu'utaki atu, 'o kapau 'e fiema'u .</p>	<p>B)Tohi fakatohinima pea fakamo'oni ho hingoa. Tohi fakamata'itohi 'a e hingoa 'oe tokotaha 'oku fakamo'oni hingoa 'i he tohi kole, pea fakamo'oni hono hingoa 'i he puha koe "fakamo'oni ho hingoa heni"</p>	<p>C)Tohi'i 'a e 'aho ni. 'Ihe vaha'a ko 'eni 'oku 'oatu, tohi'i 'a e 'aho ko 'eni 'i he puha.</p>	<p>D)Vahevahe 'a e 'a e fa'ahinga moe kakai 'oku ha'u mei ai 'a e fanau (fa'iteliha pe). 'I mui 'i he tohi kole, 'oku mau kole atu ke vahevahe 'a e fa'ahinga moe kakai 'oku ha'u mei ai. Koe tafa'aki ko 'eni 'oku fa'iteliha pe, pea he'ikai tene fakafihia'i ai ho'o kau 'a e fanau ki he kai ta'etotongi pe tukuhifo ki lalo 'ae mahu'inga 'o e me'akai 'ihe Apiako.</p>
--	--	---	---